

Ur-meheak

gainezka egiten duenean

• Leire Goñi Iradi

Urumea; ur-mehea, gardena, fina eta garbia. Horrelako adjektiboak jarri dizkiote sarri hainbat autorek Urumea ibaiari. Baina, ibaiak, tarteka, bere izaera baduela gogorazten digu, eta bere lur zatia erreklamatzeko du. Azken 80 urtetan, uholde handiak izan ditugu Hernanin 8 aldiz gutxienez. Azkena, lehengo urteko azaroan.

Arg.: Hernaniko KRONIKA

Euriak ez zuen etenik izan 2011ko azaroaren 6an. Igande hartan goizean goiz jaiki zenak ere, euria, zarra-zarra, etengabe ari zuela ikusi zuen. Eguerdi parterako, Urumea ibaia leku askotan gainezka eginda zegoen. Hernanin azken 20 urtetan gertatu den uholderik handiena izan zen.

Añarbeko datuen arabera, 308 litro bota zituen metro karratuan, 56 ordutan. Añarbeko urtegiak berak 10 milioi metro kubiko ur hartu zituen, momentu batzuetan, 187 metro kubiko segundoko. Kalteak handiak izan ziren. Hildako bat izan zen Irunen; 76 urteko gizon bat eraman zuen urak.

Goizean goizerako urak hartuta ageri ziren Landareko errugbi eta Zubipeko futbol zelaia, baita Karabeletik Portu alderako lur eta baratzak ere. Bestalde, Hernanitik Goizuetarako bidea moztuta zegoen, batetik, Fagollagan ura errepideraino atera zelako, eta bestetik, Latxen eta Ubarreton bi lur jausi eragin zituelako urak. Eguerdiko 13:45etan itsasgora zen, eta herritarrek Urumea ibaiak emango zuen hurrengo pausuaren zain ziren, Karabel auzora begira. Uste bezala geratu zen, eta Karabel ere urak hartuta geratu zen. Ertzaintzak bi pertsona erreskatatu behar izan zituen bertan.

Lehengo urtekoa, Hernanin azken 20 urtetan gertatu den uholderik handiena izan zen.

Osiñagan uholdeek izan zuten eragina ere ez da erraz ahazteko modukoa. Altzueta, Iparragire eta Elorrabi sagardotegietan sartu zen ura, eta Elorrabiko zubia urak eramane zuen. Hernanitik kanpo ere ezaguna egin zen errugbi taldeko jokalariek batzuek grabatu zuten bideoa. Telebista kate batean baino gehiagotan erakutsi zuten Urumearen indarrak zubia nola puskatu eta eramane zuen.

Errugbi taldeko jokalariek grabatu zuten bideoa: "Elorrabiko zubia".

Bestalde, Floridan, *Papelera del Norte* parean bidea moztuta geratu zen, urak hartuta. Eta industriguneetan ere, kalteak handiak izan ziren, Ibaiondo, Lastaola, Ibarluze, eta batez ere, Eziago poligonoan.

Gaua iristerako, Karabel, Portu eta Floridako 40 bat etxetatik hainbat familia atera behar izan zituen Udalak. Kiroldegian pasa behar izan zuten gaua. Karabeleko bizilagunetako batek Hernaniko Kronikari adierazi zionez "1973az geroztik ura ez zen sekula horrenbesteraino sartu auzoko etxeetan".

Añarbeko paretak, urari eutsiz. Añarbeko urtegiak jakinarazi zuenez, 5.874.769 metro kubiko ur hartu zituen 08:00etatik 15:00ak bitartean. Egun osoan zehar, 10 bat milioi metro kubiko. Urari kontu egin zion urtegiak, eta horri esker, Urumea ibaiak %75 ur gutxiago jaso zuen. Hala ere, ura kolpean igo zela aipatu zuten herritar askok, eta urtegiak ura askatu ote zuten susmotan ibili ziren. Baina Añarbek ziurtatu zuen urari eutsi ziola, eta urtegia betetzear egon bazen ere, hurrengo egunetan ere ez zuela urik askatu, Urumeako urak jaitsi bitartean.

Karabel auzoa,
2011ko azaroaren 6an.
Arg.: Hernaniko KRONIKA.

Uholdeak pasa, Añarbek txosten bat argitaratu zuen argitzeke nola jokatu zuen. Bertan, uholdeak zergatik gertatu ziren ere argitu zuen. Informe honen arabera, azaroan izaten diren prezipitazioek hilabete osoan 243 litro metro karratuko uzten dituzte. Baina lehengo urteko uholdeak gertatu zirenean, lau egunetan hilabete osoan erortzen den ur kantitatea baino gehiago erori zen; 4 egunetan jaso ziren 328 litro metro karratuko.

Añarbek argitaratutako txostenaren arabera, azaro osoan, normalean, metro karratuko 243 litro jasotzen dira.

Lehengo urteko uholdeak gertatu zirenean, 4 egunetan metro karratuko 328 litro jaso ziren.

Azken mendeko uholdeak.

Urumea ibaiaren lehengo urteko *hazaña* ahaztu ezinik gabilta oraindik. Baina, pasa den mendean gehiagotan atera ziren urak, Urumea ibaiaren ertzetan.

1933ko ekainaren 16an. Urte hasieran uholde benetan handiak izan ziren Holandan. Itsasmaila igo eta milaka hildako izan ziren. Londresen ere uholde haien eragina nabari zuten, eta urte hartan hasi ziren eraikitzen gaur egun urari eusteko dituzten dikeak. Euskal Herrian, eta bereziki Gipuzkoan, ekainean izan ziren uholdeak. Oria ibaiak hartutako maila, azken 60 urtetako bigarren altuena izan zen. Gipuzkoa osoan, 5 hildako eta desagertu bat izan ziren.

1953ko urriaren 14an. 24 ordutan metro karratuko 313 litro jaso ziren Arditurrin; Igeldon, gaueko 23:00ak eta 23:05ak artean, 11,2 litro jaso ziren metro karratuko. Berez, 1983an etorriko ziren uholde handietan baino euri-jasa indartsu eta larriagoa bota zuen, baina lurralde eremu zabalagoan eragin zuen; ez zen horren toki txikian hainbeste kalte izan, 83an bezala.

Urriaren 11n dagoeneko, euria ari zuen Euskal Herri osoan. Baina 14an, inolako abisurik gabe, sekulako euritea bota zuen, bereziki Gipuzkoan. Bidasoa, Oiartzun, Oria eta Urumea ibaietan eragin zuen euriteak. Ordu batzuetan, Urola ibaiak Oria ibaiaren bidea hartu zuen. Hernanin, kalteak eragin zituen uholdeak 350 hektarea eta 44 eraikinetan. Enpresa kaltetuenetako bat Floridako *Harinera Guipuzcoana S.A.* izan zen; handik gutxira desagertu zen.

Guzira, 27 hildako izan ziren Euskal Herri osoan, horietako 2 Urola ibaiak eraman zuen autobusean zihoazen hernaniarrak. Urriaren 14 hartan, arratsaldeko 18:00etan, *La Guipuzcoanako* autobus bat abiatu zen Donostiatik Zestoara bidean. Zestoatik bi kilometro eskasera zeudela, Urolako urek autobusaren motorraren altura hartua zuten, eta autobusa ez atzera ez aurrera geratu zen. Orduko *Revista del Norte* eta *La Voz de España* egunkariek kontatutakoaren arabera, autobusa beste kotxe bateko bidaiariak laguntzeko geratu zen, eta azkenean, denak eraman zituen urak. 22 pertsona hil ziren ezbehar hartan.

**1953ko urriko uholdeetan
27 pertsona hil ziren
Euskal Herrian. Horietako 2
hernaniarrak ziren; Donostiatik
Zestoara zihoan La Guipuzcoanako
autobusean zeuden,
Urola ibaiak eraman zuenean.**

1981eko urtarrilaren 16an. Euriaren eta mendi-tontorretako elurra urtzearen ondorioz, Gipuzkoako hainbat herritan izan ziren uholdeak. ABC egunkariaren arabera, Urumea, Oria eta Deba ibaiek egin zuten gainezka, besteak beste. Hernanin bertan hainbat zelai geratu ziren urpean, eta Urumeako urek Martutenen, Astigarragan eta Ergobin ere egin zuten gainezka.

1983ko abuztuaren 26 eta 27an. Guztira, 70 hildako izan ziren. Euskal Herrian gogoratzen diren uholde gogorrenetakoa izan zen 83koa, bereziki, Bizkaian. Nerbioi eta Ibaizabal ibaiek jasan zuten eragirik handiena. Ondorioz, Bilbo, Aste Nagusia ospatzen ari zela, urak hartu zuen. 417 etxebizitza suntsitu ziren, eta 6.000k kalteak izan zituzten. Baina, Bizkaiaz gain, Araba, Nafarroa eta Gipuzkoa ere, hondamen-eremu deklaratu zituen Espainiako Gobernuak.

Hernanin, Ereñotzu isolatuta geratu zen uren eraginez. Karabel eta Portu auzoak urak hartu zituen, eta Eziaigo poligonoan ere kalteak handiak izan ziren. Udalak argitaratzen duen urtekari honen 2003ko edizioan, Jose Mari Martinezek idatzitako *Hernani convive con las inundaciones* artikuluan aipatzen da, Egin egunkariaren instalazioek ere oso kalte handiak izan zituela, eta abuztuaren 27ko tirada okasio horretarako utzitako beste instalazio batzuetan egin behar izan zela.

1983ko abuztuan izandako uholdeak Karabel auzoan. Arg.: Hernaniko Udal Artxiboa

1988ko uztailean. Kasu honetan, euri jasa handienak Urola eta Deba ibaietan izan zuten eragin nabarmenena. Gipuzkoa osoan, 9 pertsona hil eta beste 7 desagertu ziren.

1997ko ekainak 1ean. Maiatzaren 30etik ekainaren 1erako goizalde hartan euri asko egin zuen, bereziki, goizeko 09:00etatik 10:00ak bitartean. Herri askotan izan ziren uholdeak, eta baita Hernanin ere. Kalteak handiak izan ziren.

2004ko urtarrilaren 24ean. Uholde hauen ondorioz aurkeztu zuen Eusko Jaurlaritzak 2008an *Uholdeak Saihesteko Plana*. Euri asko egin zuen, eta Euskal Herriko hainbat probintzian izan ziren uholdeak. Hernanin, Karabeleko hainbat portaletan ura sartu zen, eta Zubipeko zelaia igerileku bihurtu zen. Astigarragarako errepidea ere moztuta geratu zen.

2007ko abuztuaren 23an. Urumea ibaiak gainezka egin zuen beste behin, eta Landare erabat estalita geratu zen. Aha-teak ere igerian ibili ziren errugbi zelaian. Iluntzeko 20:00etarako Zubipe ere urak hartzen hasia zen, eta Fagollagan erreka ateratzeko puntuan izan zen.

Arg.: Hernaniko KRONIKA

Uholdeak saihesteko planak.

Argi dago ibaiaren ondoan bizitzeak uholdeak gertatzeko arriskua areagotzen duela. Batez ere, urteetan zehar ibaiaren bide naturala behin eta berriro aldatu edo mugiarazi badugu. 2004ko uholdeek dezenteko kalteak eragin zituzten, eta ondorioz, Eusko Jaurlaritzak *Uholdeak Saihesteko Plana* aurkeztu zuen 2008an.

Plan horretan, 18 fasetan egin beharreko moldaketak proposatu zituen Eusko Jaurlaritzako Ingurumen eta Lurralde Antolamendu Sailak. 18 fase horietako 7tan egin beharreko aldaketak Hernanirekin zuten zerikusia.

Besteak beste, ondorengoak proposatu zituen. Batetik, Hernanitik Ergobiko zubira ibaiak egiten duen bidea egokitzea. Era berean, Akarregin ibai-parke bat egingo litzateke, urak haziz gero ura jasoko duen eremu bat egon zedin. Gainera, trenbidearen pasabide zaharra bota egingo litzateke.

Bestalde, Karabeleko zubiaren inguruan pareta bat jarriko litzateke. Ibaiak Hernani zeharkatzeko egiten duen bidearen eskuin aldean dagoeneko badagoen pareta handituko litzateke batetik, eta ezkerrean lurrezko beste pareta bat egingo litzateke, bestetik.

Egindako beste proposamenetako batek zioen Karabeleko zubia ordezkatzeko komeni zela, eta Osiñagako eta Elorrabiko zubi kolgan-teak kentzea ere beharrezkoa zela.

Karabeletik Portu auzorako bidea ere, sarri geratzen da ur azpian. Horregatik, bide berria egitea proposatu zen, altuagoa, uholde arriskutik kanpo geratzeko.

Azkenik, Eziagoko pabilioi batzuk lekuz aldatzea proposatu zen, ibaiak bere eremu naturala berreskuratu ahal izateko.

Baina iritsi zen 2011ko azaroa, eta uholde handiak izan ziren berriro Hernanin. Elorrabiko zubia kendu gabe zegoen oraindik, eta Urumeak beregain hartu zuen lan hori. Gauzak horrela, urte honetako otsailean, Hernani, Astigarraga eta

Donostiako Udalek eskatu zioten URA Agentziari mugitzen hasteko. Izan ere, URA Agentziak ere aurkeztu zuen plan bat 2007an, Urumea ibaiaren inguruan uholde arriskua murrizteko.

Azkenean, 2012ko uztailean elkartu zen *Urumea ibaian uholdeen arriskua murrizteko Erakunde Arteko Batzordea*. Bertan izan ziren, besteak beste, Eusko Jaurlaritzako eta URA Agentziako ordezkariak; Gipuzkoako Foru Aldundiko ordezkariak; Donostia, Astigarraga eta Hernaniko Udaletako ordezkariak; Añarbeko Uretako ordezkariak; eta Gobernu zentralaren aldetik, Kosten Zuzendaritza. Hauekin batera, bizilagun elkarleen ordezkariak ere bertan izan zen. Bilera horretan, presa handiena zuten neurriak zein ziren zehaztu eta horiekin hasteko konpromisoa hartu zen. Hernaniri dagokionez, Karabel auzoan egin beharreko obrei eman zitzaizen lehentasuna.

Karabel berria, uholde arriskutik kanpo.

Uholdeen arriskua murrizteko Eusko Jaurlaritzak eta URA Agentziak egindako planak kontuan hartu zituen ikuspegi hidraulikoa, ingurumenaren ikuspuntua, eta hirigintzaren ikuspuntua. Hala ere, 2008an zehaztutako proposamenak txiki geratu dira, eta aurtan, proposamen zabalagoa egin da, eta data zehatzak jarri dira, obrei ekiteko.

Gauzak horrela, Karabeleko zubia bota eta berria egiteaz gain, eta Karabeleko iparraldean barrena doan bidearen luzera osoan zehar lezoia egiteaz gain, beste bi neurri hartzea erabaki da. Batetik, euri-uren sarea egokitzea, eta bestetik, ur horiei eusteko depositu bat egitea.

Zubia aldatu eta lezoia eraikitzeke lanak URA Agentziak finantzatzeko ditu, guztira, 3.386.921,28 euro. Euri-sarea egokitzea eta depositua egitea berriz, Hernaniko Udalaren esku egongo da: 862.693,97 euro balioko ditu, eta obra hauek, Karabel auzoko urbanizazio planaren barruan sartu ditu Udalak. Urbanizazio plan honen barruan egingo dira etxebizitza berriak, errotonda, errepide berria, aparkalekuak, parkea... eta uholdeen aurkako obra hauek guztiak. Egingo diren etxebizitzek lagunduko dute obra hau finantzatzeko. Urte honetan bertan lanean hastea aurreikusitako zuten.

Karabeleko urbanizazio planaren barruan sartzen dira etxebizitza berriak, errepidea, errotonda, parkea... eta uholdeei aurre egiteko obrak: zubi berria, lezoia, euri-sarearen egokitzapena eta ur-despositua.

Uholde arrisku handia, Gipuzkoako 46 herritan.

Uholde arriskua murrizteko planak egiten ari dira, ez soilik Urumea ibaiari dagokionez, baizik eta, baita beste ibai batzuei dagokionez ere. Izan ere, Europako 2007ko uholde arriskuak neurtu eta kudeatzeko arautegiak (903/2012 ERREGE-DEKRETUAN jasoa), lan horiek guztiak egiteko epeak jarri ditu. Batetik, uholde arriskua duten eremuak identifikatu behar dira. Bestetik, arrisku-mapak egin behar dira. Mapa honetan, arrisku mailaren arabera banatuko dira eremuak (altua, ertaina eta baxua). Era berean, uholdeek eragin ditzaketen kalteen neurketa ere jaso behar da bertan. Dokumentu hau, 2013ko abenduaren 22rako prest izan behar da. Ondoren, uholde arrisku horiek kudeatzeko eta murrizteko planak osatu behar dira. Azkenik, 2015eko abenduaren 22rako txosten bat aurkeztu behar da, argituz aurrez prestatutako planek bermatzen ote duten uholde arriskuen murrizketa.

Hernanin dagoeneko, neurri batzuk hartzen hasiak dira. Izan ere, urte hasieran aurkeztu zuen Eusko Jaurlaritzak txosten bat, eta bertan zehazten zen zein ziren Kantauri isurialdeko ekialdean zeuden uholde arrisku handiko eremuak. Euskal Autonomia Erkideagoan 56 eremu zehazten ziren txostenean; Gipuzkoan, 35. Gipuzkoako eremu horretan, 46 herri kokatzen dira (Gipuzkoan, guztira, 88 herri daude). Deba, Urola, Oria eta Urumea ibai ertzetan dauden herriak dira, arrisku eremu horietan kokatzen direnak, besteak beste, Hernani.

Gipuzkoako 46 herri daude uholde arrisku handiko eremuan; tartean, Hernani.